



Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
přednesené dne 13. července 2023¹

Věc C-434/22

**AS „Latvijas valsts meži“
proti
Dabas aizsardzības pārvalde**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Administratīvā rajona tiesa (správní soud prvního stupně, Lotyšsko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Ochrana přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – Směrnice 92/43/EHS – Odpovídající posouzení důsledků pro lokalitu – Pojem plán nebo projekt – Zásah do lesa za účelem protipožární ochrany – Přímá souvislost s lokalitou nebo nezbytnost péče o ni – Naléhavost opatření – Preventivní opatření – Zásada loajální spolupráce – Napravení nepříznivých důsledků“

I. Úvod

1. Článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích² vyžaduje, aby plány a projekty, které budou mít pravděpodobně významný vliv na zvláštní oblasti ochrany evropského významu, takzvané lokality Natura 2000, byly podrobeny předběžnému posouzení. Je toto předběžné posouzení ale nezbytné i u preventivních protipožárních opatření v lesních oblastech? A jaké důsledky má neprovedení tohoto posouzení? Vyjasnění těchto otázek je předmětem tohoto řízení o předběžné otázce.

2. Ve věci v původním řízení uživatel lesa pokácel bez předběžného posouzení stromy v lokalitě Natura 2000, aby v budoucnosti usnadnil zvládání požárů. Poté, co se o tom dozvěděly orgány příslušné pro ochranu lokalit, nařídily určitá opatření, která tento uživatel napadl. Kromě povinnosti provést předběžné posouzení takovýchto preventivních protipožárních opatření je nezbytné zabývat se zejména otázkou, jaká opatření lze nařídít, pokud jsou takovéto činnosti provedeny bez předběžného posouzení.

¹ – Původní jazyk: němčina.

² – Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úř. věst. 1992, L 206, s. 7; Zvl. vyd. 15/11, s. 114), ve znění směrnice Rady 2013/17/EU ze dne 13. května 2013, kterou se z důvodu přistoupení Chorvatské republiky upravují některé směrnice v oblasti životního prostředí (Úř. věst. 2013, L 158, s. 193).

II. Právní rámec

A. Unijní právo

3. Článek 1 písm. l) směrnice o stanovištích definuje zvláštní oblast ochrany jako „lokalitu významnou pro Společenství a vyhlášenou členskými státy prostřednictvím právního, správního a/nebo smluvního aktu, u které jsou pro přírodní stanoviště a/nebo populace druhů, pro něž je lokalita určena, uplatněna ochranná opatření nezbytná k jejich zachování nebo obnově ve stavu z hlediska jejich ochrany příznivém“.

4. Vyhlášení zvláštních oblastí ochrany je stanoveno v čl. 4 odst. 4 směrnice o stanovištích:

„Jakmile je lokalita významná pro Společenství přijata postupem podle odstavce 2, vyhlásí příslušný členský stát co nejdříve a nejpozději do šesti let tuto lokalitu jako zvláštní oblast ochrany a podle významu lokality stanoví priority pro uchování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou soudržnost sítě NATURA 2000 a také podle toho, jak jsou tyto lokality ohroženy postupným znehodnocováním nebo zničením.“

5. Ochrana lokalit Natura 2000 je upravena zejména v článku 6 směrnice o stanovištích:

„1. Pro zvláštní oblasti ochrany stanoví členské státy nezbytná ochranná opatření zahrnující v případě potřeby odpovídající plány péče vypracované speciálně pro dané lokality nebo integrované do jiných plánů rozvoje a vhodná opatření právního, správního nebo smluvního charakteru, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedených v příloze I a druhů uvedených v příloze II, jež se na těchto lokalitách vyskytují.

2. Členské státy přijmou vhodná opatření, aby v oblastech zvláštní ochrany vyloučily poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů ani k vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, pokud by takové vyrušování mohlo být významné ve vztahu k cílům této směrnice.

3. Jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. S přihlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro lokalitu a s výhradou odstavce 4 schválí příslušné orgány příslušného státu tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, a co si v případě potřeby opatří stanovisko široké veřejnosti.

4. Pokud navzdory negativnímu výsledku posouzení důsledků pro lokalitu musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru, přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádná alternativní řešení, zajistí členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany celkové soudržnosti sítě NATURA 2000. O přijatých kompenzačních opatřeních uvědomí Komisi.

Jestliže se na dotyčné lokalitě vyskytují prioritní typy přírodních stanovišť a/nebo prioritní druhy, pak mohou být uplatněny pouze důvody související s ochranou lidského zdraví a veřejné bezpečnosti s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nebo jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu podle stanoviska Komise.“

6. Dále je v první otázce zmíněna definice pojmu záměr podle čl. 1 odst. 2 písm. a) směrnice o posuzování vlivů³:

2. Pro účely této směrnice se rozumí:

a) ‚záměrem‘:

- provádění stavebních prací nebo výstavba jiných zařízení nebo děl,
- jiné zásahy do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin;

b) [..]“

B. Lotyšské právo

7. Lotyšsko provedlo směrnici o stanovištích v zákoně Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām“ (zákon o zvláštních oblastech ochrany).

8. Na ochranu sporné oblasti byl vydán Ministru kabineta 2017. gada 16. Augusta noteikumi Nr. 478, „Dabas lieguma ‚Ances purvi un meži‘ individuālie aizsardzības un ismantošanas noteikumi“ (vyhláška Rady ministrů č. 478 ze dne 16. srpna 2017 o zvláštních normách pro ochranu a využívání přírodní rezervace „Mokřady a lesy v Ance“, dále jen „vyhláška č. 478“).

9. Podle pododstavce 11.2 vyhlášky č. 478 je na lesních pozemcích zakázáno kácení suchých stromů a odstraňování padlých stromů, spadaného listí nebo jejich částí o průměru přesahujícím 25 cm, pokud jejich celkový objem činí méně než 20 m³ na hektar porostu; s těmito výjimkami: 11.2.1. kácení a odstraňování nebezpečných stromů, přičemž stromy jsou ponechány v porostu; 11.2.2. provádění uvedených činností v prioritních lesních biotopech Evropské unie: v lužních lesích (91D0*), v rašelinových lesích (9080*), v aluviálních lesích a v záplavových oblastech (91E0*) a ve starých nebo přírodních boreálních lesích (9010*), kde je zakázáno odstraňování padlých stromů, spadaného listí nebo jejich částí, jejichž průměr je větší než 25 cm.

10. Pododstavec 23.3.3 vyhlášky č. 478 stanoví, že od 1. února do 31. července jsou v oblasti sezónní rezervace zakázány lesnické činnosti, s výjimkou lesních protipožárních opatření.

11. Pro přírodní rezervaci byl navíc vypracován plán ochrany přírody (plán na roky 2016 až 2028, dále jen „plán ochrany přírody“), který byl schválen vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2016. gada 28. aprīļa rīkojums Nr. 105 (vyhláška č. 105 ministra životního prostředí a místního rozvoje ze dne 28. dubna 2016).

³ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí (Úř. věst. 2012, L 26, s. 1) ve znění směrnice 2014/52/EU ze dne 16. dubna 2014 (Úř. věst. 2014, L 124, s. 1).

III. Skutkový stav a žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

12. Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je přírodní rezervace „Ances purvi un meži“ (mokřady a lesy v Ance, dále jen „oblast ochrany“) zvláštní oblast ochrany evropského významu o celkové rozloze 9 822 ha⁴. Oblast byla vytvořena za účelem zajištění ochrany a péče o zvláště chráněné biotopy v Lotyšsku a Evropské unii, lokalit vzácných a chráněných druhů živočichů a rostlin a krajinného celku prohlubní a pobřežních dun nacházejících se v oblasti. Přírodní rezervace zahrnuje 20 zvláště chráněných evropsky významných biotopů o celkové rozloze 9 173 ha⁵, 48 chráněných druhů cévnatých rostlin, 28 druhů mechorostů, 2 druhy hub, 9 druhů lišejníků, 11 druhů savců, 61 druhů vzácných ptáků a 15 druhů bezobratlých. Oblast je významná pro hnízdění vzácných a ohrožených ptáků. V roce 2004 byla oblast ochrany o rozloze 10 056 ha zapsána na seznam oblastí mezinárodního významu pro ptáky.

13. Dne 31. července 2019 podala akciová společnost Latvijās valsts meži⁶ k Valsts vides dienests (Státní služba životního prostředí, Lotyšsko) žádost o prvotní posouzení vlivů na životní prostředí a vydání technických norem v souvislosti s realizací činností, které byly podle sdělení Valsts meža dienests (Státní lesnická správa, Lotyšsko) zahrnuty na rok 2019 v plánu protipožárních opatření v přírodní rezervaci. Mezi tato opatření patří kácení stromů, což mělo dlouhodobě zlepšit protipožární ochranu v přírodní rezervaci a současně zajistit včasnou a účinnou prevenci případných lesních požárů.

14. Rozhodnutím ze dne 4. prosince 2019 rozhodl Ventspils reģionālā vides pārvalde (regionální odbor životního prostředí ve Ventspils, Lotyšsko), který je součástí Státní služby životního prostředí, o posouzení vlivů činnosti plánované společností Latvijās valsts meži na životní prostředí. Vides pārraudzības valsts birojs (Státní úřad pro dohled nad životním prostředím, Lotyšsko) pozměnil dne 20. února 2020 rozhodnutí regionálního odboru životního prostředí ve Ventspils ze dne 4. prosince 2019 v tom smyslu, že tato činnost nespadá pod posuzování vlivů na životní prostředí, nýbrž pod postup posuzování lokalit Natura 2000.

15. Společnost Latvijās valsts meži sdělila Státnímu úřadu pro dohled nad životním prostředím, že plán protipožárních opatření (na rok 2019) nebude realizován a posouzení zvláštní oblasti ochrany evropského významu (Natura 2000) proto nebude provedeno.

16. Dne 7. a 14. ledna 2021 provedli zaměstnanci Dabas aizsardzības pārvalde (orgán ochrany životního prostředí) kuronské regionální správy kontrolu a zjistili, že společnost Latvijās valsts meži v části přírodní rezervace o délce zhruba 17 km vykácela stromy a rozšířila přírodní vozovky.

17. Orgán ochrany životního prostředí dospěl k závěru, že v projednávané věci byla provedena činnost, která nebyla stanovena v plánu péče oblasti ani v lotyšské vyhlášce č. 478. Navíc konstatovala, že tato činnost byla součástí navrhované činnosti, jež byla předtím součástí výše uvedeného postupu k posouzení důsledků pro oblast ochrany.

⁴ – Podle bodu 1.1 standardního datového formuláře (<https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=LV0523400>) se jedná o oblast typu C. Podle vysvětlení v prováděcím rozhodnutí Komise ze dne 11. července 2011 o úpravě informací o lokalitách pro síť Natura 2000 (Úř. věst. 2011, L 198, s. 39 [53 a 54]) je proto chráněna jak podle směrnice o stanovištích, tak i podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků (Úř. věst. 2010, L 20, s. 7), ve znění směrnice 2013/17.

⁵ – Podle bodu 3.1 standardního datového formuláře se tam nachází významné plochy chráněných typů lesních stanovišť, zejména téměř 5500 ha stromy porostlých dun atlantské, kontinentální a boreální oblasti (2180), téměř 900 ha západní tajgy (9010*), více než 250 ha finsko-skadinávských listnatých bažinatých lesů (9080*), a zhruba 730 ha rašelinných lesů (91D0*). Symbol * v kódu označuje, že poslední tři typy stanovišť jsou prioritními stanovišti.

⁶ – Podle svých internetových stránek (<https://www.lvm.lv/en/about-us>) tento podnik obhospodařuje státní lotyšské lesy, jejichž rozloha činí celkem více než 1,6 milionů hektarů. Držitelem akcií společnosti je lotyšský stát (<https://www.lvm.lv/en/about-us/management>).

18. Orgán ochrany životního prostředí proto rozhodnutím ze dne 15. ledna 2021 společnosti Latvijas valsts meži uložil, aby nepříznivé vlivy činnosti provedené v oblasti ochrany snížila za účelem ochrany jejího přirozeného stavu tím, že borovice pokácené v lesním porostu, jejichž kmen má průměr více než 25 cm, ponechá na místě. Odůvodnil to tím, že pokácené stromy se následnou přirozenou degradací dřeva stanou vhodným substrátem pro řadu obzvláště chráněných druhů hmyzu, které se v přírodní rezervaci vyskytují, jako je tesařík vyskytující se v jehličnanech druhu *tragosoma depsarium* a velký tesařík druhu *ergates faber*. Orgán ochrany životního prostředí nařídil společnosti Latvijas valsts meži, aby doplnila množství mrtvých stromů v těchto porostech prioritně chráněného biotopu EU 9010* „staré nebo přírodní boreální lesy“⁷, které je nedostatečné.

19. Společnost Latvijas valsts meži toto rozhodnutí napadla, generální ředitel orgánu ochrany životního prostředí jej ale rozhodnutím ze dne 22. března 2021 potvrdil. Společnost následně podala k Administratīvā rajona tiesa (správní soud prvního stupně, Lotyšsko) žalobu na neplatnost tohoto rozhodnutí.

20. V žalobě společnost Latvijas valsts meži tvrdí, že v projednávané věci prováděla pouze činnosti povolené a vyžadované právními předpisy – protipožární opatření ke snížení nebezpečí vzniku požáru, která spočívala v údržbě lesních cest a přírodních vozovek, včetně kácení stromů na základě povolení vydaných Valsts meža dienests (státní lesnická správa); tato opatření nepodléhají posuzování vlivů na lokality Natura 2000 a jsou v souladu s plánem ochrany přírody a vyhláškou č. 478.

21. Žaloba obsahuje také odkaz na dohodu dosaženou na semináři pořádaném dne 29. července 2020 státní lesnickou správou o zlepšení protipožární ochrany v lesích a mokřadech, včetně přírodní rezervace, podle níž měly být stromy v přírodní rezervaci vykáceny kvůli údržbě přírodních vozovek. Povinnost uložená napadeným rozhodnutím má negativní dopad na protipožární ochranu a výkon protipožárních funkcí na území přírodní rezervace. Na výše uvedené se odvolává i státní lesnická správa.

22. Administratīvā rajona tiesa (správní soud prvního stupně, Lotyšsko) se proto na Soudní dvůr obrací s těmito otázkami:

- 1) Zahrnuje pojem „záměr“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. a) směrnice o posuzování vlivů také činnosti prováděné v lesní oblasti za účelem zajištění údržby zařízení lesní protipožární infrastruktury v této oblasti v souladu s požadavky protipožární ochrany stanovenými platnými právními předpisy?
- 2) V případě kladné odpovědi na první otázku: Je třeba činnosti prováděné v lesní oblasti za účelem zajištění údržby zařízení lesní protipožární infrastruktury v této oblasti v souladu s požadavky protipožární ochrany stanovenými platnými právními předpisy považovat pro účely čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích za projekt, který přímo souvisí s péčí o lokalitu nebo je pro ni nezbytný, takže v souvislosti s těmito činnostmi nemusí být proveden postup posouzení zvláštních oblastí ochrany evropského významu (Natura 2000)?

⁷ – Podle přílohy I směrnice o stanovištích je prioritní biotop 9010* označen jako „západní tajga“.

- 3) V případě záporné odpovědi na druhou otázku: Vyplývá z čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích povinnost provést rovněž posouzení těch plánů a projektů (činností), které, ačkoli nemají přímou souvislost s péčí o zvláštní oblast ochrany nebo nejsou pro tuto péči nezbytné, mohou mít významný vliv na oblast ochrany evropského významu (Natura 2000), avšak které jsou prováděny v souladu s vnitrostátními právními předpisy za účelem zajištění požadavků lesní protipožární ochrany?
- 4) V případě kladné odpovědi na třetí otázku: Lze v této činnosti pokračovat a dokončit ji před provedením *ex post* postupu posouzení zvláštních oblastí ochrany evropského významu (Natura 2000)?
- 5) V případě kladné odpovědi na třetí otázku: Jsou příslušné orgány povinny, aby zabránily možným významným vlivům, požadovat napravení škody a přijmout opatření, pokud významnost vlivů nebyla posouzena v rámci postupu posuzování zvláštních oblastí ochrany evropského významu (Natura 2000)?

23. Společnost Latvijās valsts meži, Dabas aizsardzības pārvalde (orgán ochrany životního prostředí) a Evropská komise předložily písemná vyjádření. Soudní dvůr rozhodl podle čl. 76 odst. 2 jednacího řádu, že se nebude konat jednání, protože má dostatečné podklady pro odpověď na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

IV. Právní analýza

24. V souladu s přáním Soudního dvora se zaměřím především na pátou otázku týkající se nařízení orgánu ochrany životního prostředí v důsledku neprovedení odpovídajícího posouzení důsledků pro lokalitu (k tomu bod E). Rovněž druhou a čtvrtou otázkou je zapotřebí se zabývat podrobněji. Ty se týkají zaprvé souvislosti sporných preventivních protipožárních opatření se správou oblasti (k tomu bod B) a zadruhé naléhavosti opatření (k tomu bod D). V odpovědi na první a třetí otázku (k tomu body A a C) zejména připomenu relevantní judikaturu Soudního dvora.

A. První otázka – údržba a vytváření vozovek

25. Je pravda, že první otázka předkládajícího soudu se týká pojmu záměr podle směrnice o posuzování vlivů. Ve skutečnosti ovšem podstatou jeho otázky je, zda je kácení stromů za účelem údržby nebo vytváření přírodních vozovek v chráněné oblasti, které je prováděno v souladu s právními požadavky na ochranu před lesními požáry, nezbytné považovat za projekt ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích.

26. Podle čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích totiž musí být provedeno odpovídající posouzení důsledků pro zvláštní oblast ochrany z hlediska cílů její ochrany pouze tehdy, pokud plán nebo *projekt* bude mít pravděpodobně významný vliv na zvláštní oblasti ochrany ve smyslu směrnice, a to buď samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty.

27. Směrnice o stanovištích sice definici pojmu projekt neobsahuje, tato definice je ale obsahem čl. 1 odst. 2 písm. a) směrnice o posuzování vlivů. Podle této definice se „záměrem“ rozumí provádění stavebních prací nebo výstavba jiných zařízení nebo děl nebo jiné zásahy do přírodního prostředí a krajiny včetně těch, které se týkají těžby nerostných surovin. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že záměr ve smyslu definice uvedené ve směrnici o posuzování vlivů je

zcela jistě projektem ve smyslu směrnice o stanovištích⁸.

28. Definice pojmu „záměr“ ve směrnici o posuzování vlivů je ovšem restriktivnější než definice pojmu „projekt“ ve směrnici o stanovištích, protože podmínky „zařízení“ a „zásah“ ve směrnici o stanovištích uvedeny nejsou. Pojem „projekt“ podle směrnice o stanovištích zahrnuje rovněž záměry, které již nespádají pod pojem „záměr“ definovaný ve směrnici o posuzování vlivů⁹. Rozhodující spíše je, zda dotčená činnost může mít na oblast ochrany významný vliv¹⁰ resp., zda existuje pravděpodobnost nebo riziko, že plán nebo projekt bude mít na lokalitu významný vliv¹¹.

29. Vytvoření přírodní vozovky pokácením stromů by bylo možné považovat za výstavbu jiného zařízení¹². Naproti tomu by kácení stromů za účelem údržby stávajících vozovek mohlo představovat přinejmenším jiný zásah do přírodního prostředí a krajiny. V každém případě jsou takováto opatření v oblasti ochrany, která – jako v projednávané věci¹³ – zahrnuje ochranu typů lesních stanovišť, zásadně spojena s takovouto pravděpodobností nebo rizikem významného vlivu.

30. Na první otázku je tedy nutno odpovědět, že kácení stromů v oblasti ochrany lesních stanovišť, jehož účelem je údržba nebo výstavba zařízení infrastruktury v této oblasti v souladu s právními požadavky protipožární ochrany, je projekt ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích.

B. Druhá otázka – péče o lokalitu

31. Předmětem druhé otázky je vyjasnit, zda kácení stromů v oblasti ochrany lesních stanovišť, jehož účelem je údržba nebo výstavba zařízení infrastruktury v této oblasti v souladu s právními požadavky protipožární ochrany, přímo souvisí s lokalitou nebo je pro péči o ni nezbytné.

32. Podle čl. 6 odst. 3 první věty 1 směrnice o stanovištích totiž odpovídající posouzení důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany není nezbytné, pokud dotčené opatření přímo souvisí s určitou lokalitou nebo je pro péči o ni nezbytné.

33. Hospodářský uživatel lesní oblasti bude mít jistě za to, že preventivní protipožární opatření v této oblasti přímo souvisí s určitou lokalitou nebo jsou pro péči o ni nezbytná.

⁸ – Rozsudky ze dne 7. září 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, body 23 a 26), ze dne 14. ledna 2010, Stadt Papenburg (C-226/08, EU:C:2010:10, bod 38), a ze dne 7. listopadu 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:882, body 60, 65 a 66).

⁹ – Rozsudek ze dne 7. listopadu 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:882, bod 63 až 65).

¹⁰ – Viz moje stanovisko ve spojených věcech Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:622, bod 117), a rozsudek ze dne 7. listopadu 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:882, body 67 až 72).

¹¹ – Viz rozsudky ze dne 7. září 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, body 41 a 43), ze dne 17. dubna 2018, Komise v. Polsko (Bělověžský prales) (C-441/17, EU:C:2018:255, bod 111), a ze dne 29. července 2019, Inter-Environnement Wallonie a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, bod 119).

¹² – Viz rozsudek ze dne 7. listopadu 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:882, bod 72), ohledně zřízení pastviny.

¹³ – Viz poznámka pod čarou 5 výše.

34. Předmětem článku 6 směrnice o stanovištích je ovšem ochrana lokalit Natura 2000. „Péčí o lokalitu“ proto nejsou myšlena opatření za účelem hospodářského využití lokality, nýbrž opatření ve smyslu definice v čl. 1 písm. l), která jsou pro přírodní stanoviště a/nebo populace druhů, pro něž je lokalita určena, nezbytná k jejich zachování nebo obnově ve stavu z hlediska jejich ochrany příznivém.

35. Tato opatření musí podle čl. 6 odst. 1 odpovídat ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť uvedeným v příloze I a druhů uvedených v příloze II, jež se na těchto lokalitách vyskytují. A článek 4 odst. 4 stanoví, že členský stát při určení lokalit stanoví priority podle jejich významu pro zachování nebo obnovu příznivého stavu z hlediska ochrany u typu přírodního stanoviště uvedeného v příloze I nebo druhu uvedeného v příloze II a pro ekologickou soudržnost sítě Natura 2000 a také podle toho, jak jsou tyto lokality ohroženy postupným znehodnocováním nebo zničením. Při stanovení těchto opatření a priorit musí členský stát kromě toho zohlednit nejlepší dostupné vědecké poznatky¹⁴.

36. V souladu s tím Soudní dvůr v řízení o nesplnění povinnosti ve věci Bělověžského pralesa posuzoval, zda sporné kácení stromů bylo v souladu s cíli ochrany a ochrannými opatřeními stanovenými pro tuto oblast ochrany. Vzhledem k tomu, že tomu tak nebylo, zamítl argumentaci členského státu, že tyto práce přímo souvisely s oblastí ochrany nebo byly pro péči o ni nezbytné¹⁵.

37. Preventivní opatření protipožární ochrany mohou ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice o stanovištích souviset s oblastí ochrany nebo být pro péči o ni nezbytná. Požáry totiž mohou nepříznivě ovlivnit chráněná stanoviště a tím cíle ochrany lokality¹⁶. Podle údajů uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce proto plán ochrany přírody i lotyšská vyhláška č. 478¹⁷ obsahují nepřímé odkazy na nezbytnost protipožárních opatření v dotčené oblasti ochrany.

38. Z toho ovšem nevyplývá, že *všechna* preventivní protipožární opatření nebo přinejmenším předmětná opatření nutně přímo souvisí s lokalitou nebo jsou pro péči o ni nezbytná. Vyplývá to již z toho, že požáry jsou rovněž součástí přirozeného vývoje některých chráněných stanovišť a pro některé druhy dokonce mohou být nezbytné¹⁸. Ve své argumentaci to zdůrazňuje i orgán ochrany životního prostředí.

39. Výkladová příručka Komise týkající se typů stanovišť podle přílohy I směrnice o stanovištích definuje prioritní typ stanoviště 9010* „západní tajga“ jako přírodní staré lesy a mladá vývojová stadia, která se přirozeně vyvíjí po požáru¹⁹. Členské státy proto pro tento typ stanoviště a typ stanoviště 2180 „stromy porostlé duny atlantské, kontinentální a boreální oblasti“, které pokrývají velké části dotčené oblasti ochrany, označily jak požáry, *tak i* protipožární ochranu jako jedno z deseti nejvýznamnějších nebezpečí a zátěží²⁰.

¹⁴ – Stanovisko generální advokátky T. Čapeta ve věci Komise v. Irsko (Ochrana zvláštních oblastí ochrany) (C-444/21, EU:C:2023:90, bod 49), jakož i moje stanovisko ve věci Komise v. Francie (C-241/08, EU:C:2009:398, bod 70).

¹⁵ – Rozsudek ze dne 17. dubna 2018, Komise v. Polsko (C-441/17, EU:C:2018:255, bod 122 až 126).

¹⁶ – Evropská komise, *Natura 2000 and Forests* (2015, zejména s. 15, 27 a 28).

¹⁷ – Viz např. její pododstavec 23.3.3, bod 10 výše.

¹⁸ – Evropská komise, *Natura 2000 and Forests* (2015, s. 13 a 62).

¹⁹ – Evropská komise, generální ředitelství pro životní prostředí, oddělení Přírodní prostředí a biologická rozmanitost (ENV B.3), *Interpretation Manual of European Union Habitats – EUR 28*, duben 2013, s. 102.

²⁰ – Evropská agentura pro životní prostředí, informační list 2180 Wooded dunes of the Atlantic, Continental and Boreal Region, Report under the Article 17 of the Habitats Directive Period 2007-2012, a informační list 9010 Western Taiga, Report under the Article 17 of the Habitats Directive, Period 2007-2012 (dostupný na: <https://projects.eionet.europa.eu/habitat-art17report/library/2007-2012-reporting/factsheets>).

40. Skutečnost, do jaké míry má kácení stromů za účelem údržby a vytváření přírodních vozovek v chráněné oblasti nepříznivý dopad na tuto chráněnou oblast, závisí především na tom, kde byly tyto stromy pokáceny, zejména zda jsou na tomto místě dotčena chráněná stanoviště nebo druhy, a také na druhu a stavu stromů.

41. Ale i tehdy, pokud tím jsou nepříznivě dotčeny některé cíle ochrany oblasti, je možné, že členský stát přisuzuje ochraně před požárem větší význam. Podle čl. 4 odst. 4 směrnice o stanovištích musí stanovit priority a tak zejména řešit konflikty mezi různými cíli²¹. Zvažování ve prospěch preventivních protipožárních opatření by bylo odůvodněné, pokud by riziko budoucího ohrožení oblasti požáry mělo větší váhu, než konkrétní ohrožení určitých cílů ochrany dotčenými opatřeními.

42. Předpokladem takového zvažování ovšem je, že budou obsáhle zohledněny dotčené cíle ochrany. Obecné příslušnosti orgánů veřejné moci v oblasti protipožární ochrany nebo lesnická správa proto ještě nezakládají pravomoc stanovit protipožární opatření jako ochranná opatření pro lokalitu Natura 2000. Rozhodnout o tom nemůže ani podnik, který oblast využívá hospodářsky. Toto zvažování spadá spíše do odpovědnosti těch orgánů, jež jsou podle práva členského státu odpovědné za ochranu lokalit, tedy za stanovení cílů ochrany a ochranných opatření podle čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích.

43. Preventivní opatření vycházející z obecných zákonných úprav protipožární ochrany nebo z protipožárních plánů, které se na nich zakládají, proto mohou ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty přímo souviset s lokalitou nebo být pro péči o ně nezbytné pouze tehdy, pokud jsou zároveň součástí stanovených ochranných opatření podle čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1. Preventivní protipožární opatření, která tuto podmínku nesplňují a mohou mít významný vliv na cíle ochrany lokality, proto musí být podrobena odpovídajícímu posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 první věty.

C. Třetí otázka – právní úprava protipožární ochrany

44. Třetí otázka se opět týká aspektu, že předmětná opatření jsou prováděna v souladu s vnitrostátními právními úpravami, které mají zajistit požadavky lesní protipožární ochrany. Soud se proto táže, zda musí být navzdory těmto vnitrostátním právním úpravám provedeno posouzení důsledků pro lokalitu, pokud jsou splněny podmínky pro takovéto posouzení stanovené v čl. 6 odst. 3 první větě směrnice o stanovištích.

45. Povinnost posoudit důsledky pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích ovšem neobsahuje žádnou výjimku pro opatření stanovená vnitrostátním právem. Vnitrostátní právní předpisy protipožární ochrany proto nemohou osvobodit od požadavků stanovených v čl. 6 odst. 3.

46. Vnitrostátní soud proto prakticky musí ustanovení, kterými se provádí čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, a všechna ostatní vnitrostátní ustanovení, včetně ustanovení protipožární ochrany, vykládat v co největším možném rozsahu v souladu s požadavky čl. 6 odst. 3²². Tento výklad musí pokud možno zajistit, aby byla posouzena i opatření, kterými má být vyhověno

²¹ – Viz rozsudek ze dne 4. března 2010, Komise v. Francie (C-241/08, EU:C:2010:114, bod 53).

²² – Viz k povinnosti výkladu v souladu s unijním právem rozsudky ze dne 10. dubna 1984, von Colson a Kamann (14/83, EU:C:1984:153, bod 26), a ze dne 1. srpna 2022, Sea Watch (C-14/21 a C-15/21, EU:C:2022:604, body 83 a 84).

vnitrostátním ustanovením protipožární ochrany, pokud jsou splněny podmínky pro povinnost posouzení. Podle sdělení orgánu ochrany životního prostředí a Komise to podle lotyšského práva je bez problémů možné.

47. Není-li takový výklad v souladu se směrnicí nicméně možný, pak ale směrnice o stanovištích nemůže zakládat přímo použitelné povinnosti jednotlivci, protože se jedná o směrnici²³. Soukromí majitelé lesů by se proto mohli dovolávat výjimek z povinnosti provést posouzení důsledků pro lokalitu, které stanoví vnitrostátní předpisy upravující protipožární ochranu.

48. Společnost Latvijas valsts meži je ovšem podle informací na svých internetových stránkách zcela ve vlastnictví lotyšského státu a obhospodařuje lotyšské státní lesy. Vyplývá to i z jejího názvu, který lze přeložit jako „Lotyšské státní lesy“. Je-li tomu tak, což musí v případě pochybností posoudit předkládající soud, pak společnost Latvijas valsts meži patří lotyšskému státu, který nesmí být nijak zvýhodněn nesprávným provedením směrnice o stanovištích²⁴. V tomto případě je možné dovolávat se vůči společnosti Latvijas valsts meži přímo ustanovení směrnice o stanovištích²⁵.

D. Čtvrtá otázka – pokračování opatření před posouzením důsledků pro lokalitu

49. Čtvrtou otázkou se předkládající soud táže, zda předmětná protipožární opatření mohou dále pokračovat a je možné je dokončit dříve, než bude proveden *ex-post* postup posouzení významných vlivů na lokality Natura 2000.

50. Je možné, že předkládající soud byl k této otázce veden judikaturou, podle níž mohou vnitrostátní soudy účinek určitých povolení, při jejichž vydání nebyla splněna povinnost posouzení vyplývající z unijního práva, za určitých okolností dočasně zachovat do doby, než bude tato procesní vada dodatečně zhojena²⁶.

51. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ovšem neobsahuje – kromě čtvrté otázky – žádné informace o tom, že práce skutečně pokračují nebo že bylo následně provedeno posouzení důsledků pro lokalitu. Kromě toho citovaná judikatura předpokládá, že zachování povolení a s tím spojené pokračování příslušné činnosti je nezbytné z převažujících důvodů obecného zájmu, například z důvodu ochrany přírody²⁷ nebo zásobování elektřinou²⁸. Ale ani to ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nevyplývá.

²³ – Viz rozsudky ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 43), a ze dne 6. listopadu 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-684/16, EU:C:2018:874, bod 66).

²⁴ – Viz rozsudky ze dne 12. července 1990, Foster a další (C-188/89, EU:C:1990:313, bod 17), a ze dne 10. října 2017, Farrell (C-413/15, EU:C:2017:745, bod 32).

²⁵ – Viz rozsudek ze dne 12. listopadu 2019, Komise v. Irsko (větrná farma Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, bod 91).

²⁶ – Rozsudky ze dne 28. února 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, body 55 až 63), ze dne 28. července 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, body 34 až 43), ze dne 29. července 2019, Inter-Environnement Wallonie a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, body 178 až 182), jakož i ze dne 25. června 2020, A a další (větrné elektrárny v Aalter a Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, body 90 až 95).

²⁷ – Rozsudky ze dne 28. února 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, body 59 až 61), ze dne 28. července 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, body 39), jakož i ze dne 25. června 2020, A a další (větrné elektrárny v Aalter a Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, body 90 a 91).

²⁸ – Rozsudky ze dne 29. července 2019, Inter-Environnement Wallonie a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, bod 179), jakož i ze dne 25. června 2020, A a další (větrné elektrárny v Aalter a Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, bod 92).

52. Ze skutečností předcházejících napadeným rozhodnutím a z argumentace společnosti Latvijas valsts meži ovšem vyplývá, že sporná opatření byla provedena bez odpovídajícího posouzení důsledků pro lokalitu, protože společnost nechtěla z důvodu naléhavosti preventivních protipožárních opatření vyčkat, než bude posouzení provedeno. Toto otázku tedy chápu v tom smyslu, zda může být v případech zvláštní naléhavosti přípustné provést opatření, která v zásadě podléhají posouzení důsledků, ještě před provedením tohoto posouzení a získáním příslušných výsledků.

53. Článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích takovému předčasné provedení opatření nestanoví. Podle znění tohoto ustanovení musí být odpovídající posouzení provedeno *před* dotčeným opatřením²⁹. Soudní dvůr v souladu s tím nazývá toto posouzení posouzením *Ex-ante*³⁰.

54. Tento časový sled je nezbytný, aby se před příslušným opatřením co možná nejvíce vyjasnilo, zda bude mít vliv na lokalitu a případně jak významný. Dodatečné posouzení pochopitelně neumožňuje vyvarovat se nepříznivým vlivům. Bez důkladného zjištění stavu před takovým nepříznivými důsledky bude navíc následně zpravidla obtížné s jistotou určit původní stav lokality a rozsah případných nepříznivých důsledků.

55. Postup, kdy je opatření podléhající povinnosti posouzení důsledků zahájeno před ukončením tohoto posouzení, proto není přípustný. To platí tím spíše pro pokračování opatření, které bylo zahájeno při porušení povinnosti provést posouzení důsledků pro lokalitu.

56. Lze si ovšem představit různé druhy nebezpečí, které mohou s odvoláním na výše uvedenou judikaturu týkající se zachování povolení³¹ odůvodňovat výjimku z posouzení *Ex-ante*.

57. Takováto výjimka je obzvláště nasnadě u skutečných a aktuálních nebezpečí, jako je požár nebo povodeň. Myslitelná je i u bezprostředně hrozícího nebezpečí, které se sice ještě nenaplnilo, ale v nejbližší budoucnosti k němu s velmi vysokou pravděpodobností dojde. Taková pravděpodobnost by mohla vyplynout například z předpovědi počasí nebo z toho, že na horním toku již byly zaznamenány značné srážky, které následně na dolním toku způsobí povodeň.

58. V projednávané věci se ovšem o takovémto případě nerozhoduje. Účastníci vedou spor o preventivní opatření, která mají v budoucnu – v okamžiku, který ještě nelze předpovědět – usnadnit odvrácení nebezpečí, která pak budou skutečná a aktuální.

59. Zpravidla je rozumné uskutečnit takováto preventivní opatření co nejrychleji a připravit se tak na dobu, kdy se nebezpečí skutečně naplní. Naléhavost je ovšem výrazně nižší, než u skutečných a aktuálních nebezpečí nebo u nebezpečí, která bezprostředně hrozí.

60. Členské státy proto musí schválit ustanovení a přijmout opatření, která v případě nutnosti umožní včasné rozhodnutí o preventivních opatřeních, která jsou slučitelná s ustanoveními článku 6 směrnice o stanovištích upravujícími ochranu lokalit³².

²⁹ – Rozsudky ze dne 7. září 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, bod 34), ze dne 11. dubna 2013, Sweetman a další (C-258/11, EU:C:2013:220, bod 28), a ze dne 21. července 2016, Orleans a další (C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 43).

³⁰ – Rozsudek ze dne 14. ledna 2010, Stadt Papenburg (C-226/08, EU:C:2010:10, bod 48), ze dne 14. ledna 2016, Grüne Liga Sachsen a další (C-399/14, EU:C:2016:10, bod 33), a ze dne 7. listopadu 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment a další (C-293/17 a C-294/17, EU:C:2018:882, bod 85).

³¹ – Především rozsudek ze dne 29. července 2019, Inter-Environnement Wallonie a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, bod 179) by mohl poskytnout potřebná vodítka.

³² – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. června 2020, Alianța pentru combaterea abuzurilor (C-88/19, EU:C:2020:458, bod 57).

61. Mají-li být takováto opatření – jako v projednávané věci – povolena podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, musí tedy členský stát přinejmenším zajistit, aby posouzení důsledků pro lokalitu bylo možné provést co nejrychleji. Zohlednění nejlepších vědeckých poznatků v této oblasti³³ i účast veřejnosti³⁴ bezpochyby vyžaduje čas. Pokud příslušné orgány mají k dispozici dostatek zdrojů a zkušeností a všichni účastníci loajálně spolupracují, mělo by být ale možné dospět k rozhodnutí během několika měsíců nebo dokonce i rychleji.

62. Z informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce lze usoudit, že v projednávané věci bylo možné rozhodnout o opatřeních včas. Mezi žádostí o provedení posouzení podanou společností Latvijas valsts meži dne 31. července 2019 a posledním úředním rozhodnutím ze dne 20. února 2020 uplynulo více než šest měsíců. Během následujícího roku společnost Latvijas valsts meži pak nejprve sdělila, že opatření nebude provádět, a orgán ochrany životního prostředí při inspekci v lednu roku 2021 následně zjistil, že přece jen provedena byla, aniž byla posouzena. Došlo k tomu pravděpodobně v zimě 2020/2021, tedy déle než rok po první žádosti. Lze se tedy domnívat, že odpovídající posouzení mohlo být provedeno.

63. Dále je i v tomto bodě nezbytné znovu připomenout, že preventivní protipožární opatření slouží cílům ochrany lokality a jako ochranná opatření proto mohou přímo souviset s lokalitou nebo být pro péči o ni nezbytná³⁵. Je pravda, že takto stanovená ochranná opatření musí také vzít v úvahu nejlepší dostupné vědecké poznatky³⁶ a případně je rovněž nezbytná účast veřejnosti³⁷. Flexibilita je zde ale větší než v případě posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Rozhodovat o preventivních protipožárních opatřeních v souvislosti s ochrannými opatřeními pro lokalitu by tedy zpravidla mohlo být vhodnější a i rychlejší.

64. Preventivní protipožární opatření, která mohou mít významný vliv na zvláštní oblast ochrany, neslouží ale k odvrácení aktuálního nebo bezprostředně hrozícího skutečného nebezpečí pro převažující chráněné hodnoty, a která ani nebyla stanovena jako ochranná opatření podle čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1 směrnice o stanovištích, proto nesmí být provedena před dokončením odpovídajícího posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3. Členské státy musí ovšem zajistit, aby bylo možné posoudit takováto opatření co nejrychleji.

E. Pátá otázka – náprava

65. Pátou otázkou se předkládající soud táže, zda jsou příslušné orgány povinny, aby zabránily možný významným vlivům, požadovat náhradu škody a přijmout opatření, pokud významnost vlivů na lokalitu Natura 2000 nebyla posouzena podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

³³ – Rozsudky ze dne 7. září 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, bod 54), ze dne 21. července 2016, Orleans u. a. (C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 51), a ze dne 17. dubna 2018, Komise v. Polsko (Bělověžský prales) (C-441/17, EU:C:2018:255 113).

³⁴ – Rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, bod 49).

³⁵ – Viz body 37 až 43 výše.

³⁶ – Viz bod 35 výše.

³⁷ – Viz moje stanovisko ve věcech CFE a Terre wallonne (C-43/18 a C-321/18, EU:C:2019:56). Viz také rozsudek ze dne 22. února 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102).

66. Tato otázka nesouvisí s odpovědností státu za škody, které vzniknou jednotlivci porušením unijního práva, které lze přisoudit státu³⁸. Soud se spíše táže, zda příslušné orgány musí od jednotlivců, kteří bez odpovídajícího posouzení důsledků nepříznivě ovlivnili lokalitu Natura 2000, požadovat náhradu škody nebo jiná opatření.

67. Cílem této „náhrady škody“ zpravidla nemůže být finanční odškodnění, nýbrž přednostně skutečná „naturální restituce“, tedy napravení nepříznivých důsledků pro lokalitu. Úplná náprava je sice možná jen vzácně. V projednávané věci se jedná o pokácené stromy, které lze nahradit až po několika desetiletích. Často ale bude možné přijmout opatření, která tyto nepříznivé důsledky sníží nebo je na jiných místech vyrovnají.

68. Chápeme-li otázku takto, pak je jejím cílem vyjasnit, zda orgán ochrany životního prostředí musel na základě směrnice o stanovištích přijmout nařízení napadená v původním řízení. Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce uložil společnosti Latvijas valsts meži, aby pokácené borovice, jejichž kmen má průměr více než 25 cm, ponechala na místě a doplnila množství mrtvých stromů v těchto porostech prioritně chráněného biotopu EU 9010* „západní tajga“.

69. Posledně uvedené rozhodnutí chápu v tom smyslu, že společnost Latvijas valsts meži nesmí odstraňovat mrtvé stromy do doby, dokud jich nebude dostatek. Nelze se totiž domnívat, že by tím orgán ochrany životního prostředí myslel usmrcování stromů, dokud nebude dosaženo určitého podílu mrtvého dřeva. Při takovém výkladu toto nařízení podle všeho pouze opakuje již existující povinnosti stanovené v pododstavci 11.2 vyhlášky č. 478, totiž neodstraňovat mrtvé stromy v případě jejich nedostatečného podílu. Nejedná se tedy o rozhodnutí, kterým se ukládá náprava.

70. Vystává proto v zásadě otázka, zda příslušné orgány byly povinny uložit společnosti Latvijas valsts meži, aby borovice pokácené v porostu, jejichž kmen má v průměru více než 25 cm, ponechaly na místě.

71. Je pravda, že se soud táže, zda bylo uložení této povinnosti nezbytné k zamezení případných významných dopadů. Otázka ale vystává pouze pro případ, že kácení stromů podléhá odpovídajícímu posouzení důsledků pro lokalitu, které nebylo provedeno. Důsledkem tohoto rozhodnutí proto především je, že společnost Latvijas valsts meži nemůže pokračovat v provádění opatření, která učinila v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, tím že nelegálně pokácené stromy z lesa odstraní.

72. Ani toto nařízení tedy nesměruje k napravení nebo přímo k prevenci případných významných vlivů, nýbrž jeho cílem je pouze zabránit dalšímu porušování čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Skutečnost, že s tím zároveň dojde k omezení nepříznivých důsledků tohoto porušení, je jen vedlejší důsledek.

73. Povinnost nařídít ukončení porušování unijního práva a přijmout příslušné prováděcí opatření mají členské státy a všechny jejich orgány již na základě závaznosti směrnic podle čl. 288 třetího pododstavce SFEU a loajality k Unii podle čl. 4 odst. 3 SEU. Loajalita k Unii zejména vyžaduje, aby členské státy učinily veškerá vhodná obecná nebo zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie. Takovou povinnost má nejen stát jako takový,

³⁸ – Rozsudky ze dne 19. listopadu 1991, Francovich a další (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 33), ze dne 14. března 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, bod 40), jakož i ze dne 22. prosince 2022, Ministre de la Transition écologique a Premier ministre (Odpovědnost státu za znečištění ovzduší) (C-61/21, EU:C:2022:1015).

nýbrž v rámci svých pravomocí každý jeho orgán³⁹, tedy i orgán ochrany životního prostředí. Nadto platí dokonce i pro podniky, které lze přiřadit členskému státu⁴⁰, čemuž tak u společnosti Latvijas valsts meži podle všeho je⁴¹.

74. V souvislosti s jinými posouzeními vlivů na životní prostředí proto Soudní dvůr rozhodl, že zrušení nebo pozastavení již uděleného povolení může být nezbytné, aby se zmeškané posouzení provedlo dodatečně⁴². Zamezení dalšího provádění činnosti porušující unijní právo má stejnou váhu.

75. Je tedy nutno konstatovat, že orgány členského státu jsou v rámci svých pravomocí na základě čl. 288 třetího pododstavce SFEU a čl. 4 odst. 3 SEU povinny nařídít ukončení opatření, jejichž prováděním dochází k porušování čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích. Podnik příslušející k členskému státu je přitom již přímo a bez vnitrostátního ustanovení nebo úředního nařízení povinen takovéto opatření zastavit.

76. Pouze pro případ, že se Soudní dvůr bude chtít vyjádřit nejen k ukončení porušování, nýbrž i ke skutečné nápravě škod, je nezbytné podotknout, že relevantní by byla rovněž loajalita k Unii. Ta totiž členským státům ukládá, aby odstranily protiprávní důsledky porušení unijního práva⁴³ a nahradily škody způsobené tímto porušením⁴⁴.

77. I když unijní právní předpis, jako je směrnice o stanovištích, neobsahuje žádné speciální ustanovení o sankcích pro případ jejího porušení, mají členské státy navíc na základě čl. 4 odst. 3 SEU povinnost přijmout veškerá opatření k zajištění působnosti a účinnosti unijního práva⁴⁵. Tím jsou myšlena opatření a zejména ustanovení, která zajistí, že jednotlivci budou dodržovat unijní právo. Je pravda, že v této souvislosti se většinou hovoří o sankcích⁴⁶, tím spíše jsou však nezbytná ustanovení k zajištění nápravy případných škod vzniklých v důsledku porušení unijního

³⁹ – Rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, bod 64), ze dne 28. února 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, bod 43), ze dne 12. listopadu 2019, Komise v. Irsko (Větrná farma Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, body 75 a 90), jakož i ze dne 21. prosince 2021, Euro Box Promotion a další (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 a C-840/19, EU:C:2021:1034, bod 173).

⁴⁰ – Rozsudek ze dne 12. listopadu 2019, Komise v. Irsko (Větrná farma Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, bod 91).

⁴¹ – Viz bod 48 výše.

⁴² – Rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, body 65 a 68), ze dne 28. února 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, body 46 až 47), ze dne 29. července 2019, Inter-Environnement Wallonie a Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, body 170 a 172), ze dne 12. listopadu 2019, Komise v. Irsko (Větrná farma Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, body 75).

⁴³ – Rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, bod 64), ze dne 28. února 2012, Inter-Environnement Wallonie a Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, bod 43), ze dne 12. listopadu 2019, Komise v. Irsko (Větrná farma Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, body 75 a 90), jakož i ze dne 21. prosince 2021, Euro Box Promotion a další (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 a C-840/19, EU:C:2021:1034, bod 173).

⁴⁴ – Rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, bod 66), a ze dne 10. března 2022, Grossmania (C-177/20, EU:C:2022:175, body 65 až 68).

⁴⁵ – Rozsudky ze dne 21. září 1989, Komise v. Řecko (68/88, EU:C:1989:339, bod 23), ze dne 8. září 2005, Yonemoto (C-40/04, EU:C:2005:519, bod 59), a ze dne 3. dubna 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie (C-617/17, EU:C:2019:283, bod 37).

⁴⁶ – Rozsudky ze dne 21. září 1989, Komise v. Řecko (68/88, EU:C:1989:339, bod 24), ze dne 8. září 2005, Yonemoto (C-40/04, EU:C:2005:519, bod 59), a ze dne 3. dubna 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie (C-617/17, EU:C:2019:283, bod 37).

práva⁴⁷. Hlavním cílem příslušného ustanovení totiž není uložení sankce jednotlivci, nýbrž vytvoření nebo ochrana určitého stavu. Povinnost nápravy škod navíc posiluje vymahatelnost příslušného ustanovení, protože motivuje k vyvarování se porušení⁴⁸.

78. U ochrany lokalit podle směrnice o stanovištích má cíl vytvoření nebo ochrany určitého stavu zvláštní význam, protože cílem těchto ustanovení je ochrana společného přírodního dědictví Evropské unie⁴⁹.

79. Členské státy proto musí přijmout ustanovení, která umožní, aby jednotlivcům byla uložena povinnost napravit škody, pokud při porušení čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích nepříznivě ovlivnili lokality Natura 2000, jak již Soudní dvůr označil⁵⁰. Příslušný vnitrostátní právní základ může vyplývat již z provedení směrnice o odpovědnosti za životní prostředí⁵¹, avšak s ohledem na různá omezení této normy nelze vyloučit, že pro účinné provedení směrnice o stanovištích je nezbytné přijmout další ustanovení týkající se nápravy.

80. V projednávané věci ale takováto vnitrostátní ustanovení nejsou relevantní, pokud lze společnost Latvijas valsts meži přičíst lotyšskému státu a proto se na ni vztahují povinnosti, které vyplývají ze směrnice o stanovištích⁵².

V. Závěry

81. Navrhuji tedy Soudnímu dvoru, aby na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odpověděl následovně:

- „1) Kácení stromů v oblasti ochrany lesních stanovišť, jehož účelem je údržba nebo výstavba zařízení infrastruktury v této oblasti v souladu s požadavky protipožární ochrany, je projekt ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících ptáků a planě rostoucích rostlin.
- 2) Preventivní opatření vycházející z obecných zákonných úprav protipožární ochrany nebo protipožárních plánů, které se na nich zakládají, mohou ve smyslu čl. 6 odst. 3 první věty směrnice 92/43 přímo souviset s lokalitou nebo být pro péči o ni nezbytné pouze tehdy, pokud jsou zároveň součástí stanovených ochranných opatření podle čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1. Preventivní protipožární opatření, která tuto podmínku nesplňují a mohou mít významný vliv na cíle ochrany lokality, proto musí být podrobena odpovídajícímu posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 první věty.

⁴⁷ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. července 2008, Komise v. Itálie (C-132/06, EU:C:2008:412, body 37 až 39 a 44 až 46), k výběru neodvedené daně z přidané hodnoty, jakož i ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 26), a ze dne 12. prosince 2019, Otis Gesellschaft a další (C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 22), k náhradě škod způsobených kartelovou dohodou.

⁴⁸ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 17. července 2008, Komise v. Itálie (C-132/06, EU:C:2008:412, bod 47), ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 27), a ze dne 12. prosince 2019, Otis Gesellschaft a další (C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 24).

⁴⁹ – Rozsudky ze dne úterý 10. ledna 2006, Komise v. Německo (C-98/03, EU:C:2006:3, bod 59), a ze dne 2. března 2023, Komise v. Polsko (Obhospodařování lesů a správná praxe obhospodařování lesů) (C-432/21, EU:C:2023:139, body 72 a 73).

⁵⁰ – Rozsudky ze dne 13. prosince 2007, Komise v. Irsko (C 418/04, EU:C:2007:780, body 83 až 88) a ze dne 3. dubna 2014, Cascina Tre Pini (C-301/12, EU:C:2014:214, bod 32).

⁵¹ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí (Úř. věst. 2004, L 143, s. 56; Zvl. vyd. 15/08, s. 357).

⁵² – Viz bod 48 výše.

- 3) Povinnost posoudit důsledky pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3 směrnice 92/43 neobsahuje žádnou výjimku pro protipožární opatření stanovená vnitrostátním právem. Takovéto předpisy proto v zásadě nemohou osvobodit od požadavků stanovených v čl. 6 odst. 3.
- 4) Preventivní protipožární opatření, která mohou mít významný vliv na zvláštní oblast ochrany, neslouží ale k odvrácení aktuálního nebo bezprostředně hrozícího skutečného nebezpečí pro převažující chráněné hodnoty a která ani nebyla stanovena jako ochranná opatření podle čl. 4 odst. 4 a čl. 6 odst. 1 směrnice 92/43, nesmí být provedena před dokončením odpovídajícího posouzení důsledků pro lokalitu podle čl. 6 odst. 3. Členské státy musí ovšem zajistit, aby bylo možné posoudit takováto opatření co nejrychleji.
- 5) Orgány členského státu jsou v rámci svých pravomocí na základě čl. 288 třetího pododstavce SFEU a čl. 4 odst. 3 SEU povinny nařídit ukončení opatření, jejichž prováděním dochází k porušení čl. 6 odst. 3 směrnice 92/43. Podnik příslušející k členskému státu je již přímo a bez vnitrostátního ustanovení nebo úředního nařízení povinen takového opatření přerušit.“